ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES [*ELEANOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI,
sniegti 2009. gada 17. decembrī[1]

1. 1859. gadā Žans Fransuā Milē [*Jean-François Millet*] pabeidza un pārdeva savu slaveno gleznu ar nosaukumu *L'Angélus*. Vairākus gadus pēc viņa nāves laika periodā, kad viņa ģimene līdzīgi kā daudzas citas ģimenes, ko bija iespaidojis Pirmais pasaules karš, bija grūtos finansiālos apstākļos, glezna tika pārdota par cenu, kas ļāva nozīmīgi iedzīvoties tās pārdevējam. Runā, ka tieši kontrasts starp šiem diviem apstākļiem bija iemesls, kādēļ Francijas likumdevējs 1920. gadā ieviesa *droit de suite* vai tālākpārdošanas tiesības, saskaņā ar kurām turpmākās mākslas darbu pārdošanas ir pamats autoratlīdzības maksājumam autoram vai viņa mantiniekiem[2].

2. Kopš tā laika šīs tiesības ir izplatījušās uz citām tiesību sistēmām. 1948. gadā tās tika ieviestas Bernes konvencijā[3] izvēles veidā un tika padarītas obligātas Eiropas Savienībā ar Direktīvu 2001/84 (turpmāk tekstā — "Direktīva")[4]. Lai gan princips ir vienveidīgs un piemērojamās likmes ir harmonizētas, dalībvalstīm vairākos aspektos ir rīcības brīvība.

3. Atbilstoši šobrīd spēkā esošajām Francijas tiesībām pēc darba autora nāves tālākpārdošanas tiesības ir vienīgi autora likumiskajiem mantiniekiem, izslēdzot visus testamentāros mantiniekus.

4. Mākslinieks Salvadors Dalī [*Salvador Dalí*][5] mira 1989. gadā, ar testamentu visas savas intelektuālā īpašuma tiesības atstājot mantojumā Spānijas valstij. Ja viņš būtu miris, testamentu neuzrakstījis, šīs tiesības būtu mantojuši vairāki līdzmantinieki.

1 — Oriģinālvaloda — angļu.

2 — Skat. kultūras un sakaru ministra paziņojumu Francijas Nacionālajā asamblejā 2006. gada 16. martā (http://www.assemblee-nationale.fr/12/cri/2005-2006/20060175.asp).

3 — Bernes 1886. gada 9. septembra konvencija par literatūras un mākslas darbu aizsardzību, pārskatīta Briselē 1948. gada 26. jūnijā. Visas Eiropas Savienības dalībvalstis ir šīs konvencijas dalībvalstis.

4 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2001. gada 27. septembra Direktīva 2001/84/EK par tālākpārdošanas tiesībām par labu mākslas oriģināldarba autoram (OV L 272, 32. lpp.). Lai gan termins "*droit de suite*" angļu valodā tiek plaši izmantots, konkrētāk, Bernes konvencijas redakcijā angļu valodā, es turpmāk izmantošu terminu "tālākpārdošanas tiesības" atbilstoši Direktīvai.

5 — Ir interesanti, ka pašu Dalī bija dziļi iespaidojusi *L'Angélus* un 1963. gadā viņš publicēja garu "paranoidāli kritisku" interpretāciju ar virsrakstu "Le mythe tragique de l'Angélus de Millet".

5. Saskaņā ar Francijas tiesībām tālākpārdošanas tiesības par Dalī darbiem Francijā ir pārvaldītas par labu šiem līdzmantiniekiem. Ir radies strīds starp Spānijas sabiedrību, kas pārvalda autoratlīdzības par labu Spānijas valstij, kuru pārstāv fonds, ko pirms savas nāves izveidoja Dalī, un Francijas kolektīvās pārvaldīšanas sabiedrība, kas izmaksāja autoratlīdzības viņa līdzmantiniekiem.

6. Šajā kontekstā *Tribunal de Grande Instance* (Parīze) jautā, vai Francijā noteiktais ierobežojums, ļaujot labumu no tālākpārdošanas tiesībām gūt vienīgi likumiskajiem mantiniekiem, atbilst Savienības tiesībām.

Atbilstošās tiesību normas

Direktīva

7. Direktīvas preambulas pirmajā apsvērumā norādīts, ka "tālākpārdošanas tiesības ir cesijai nepakļautas un neatsavināmas", un preambulas trešajā apsvērumā ir izskaidrots, ka to mērķis ir "nodrošināt, lai grafisko vai plastisko darbu autori gūtu dalību savu mākslas oriģināldarbu ekonomiskajos panākumos", un ka tās palīdz "saglabāt līdzsvaru starp grafiskās vai plastiskās mākslas darbu autoru ekonomisko stāvokli un pārējo radošo personību ekonomisko stāvokli, kuri gūst labumu no viņu darbu tālākas izmantošanas".

8. Devītajā apsvērumā minēta iepriekš pastāvējusī situācija, kurā vairums, bet ne visās no tā brīža 15 dalībvalstīm bija noteiktas tālākpārdošanas tiesības, taču apsvērumos bija vērojamas nozīmīgas atšķirības, it īpaši kas skar aptvertos darbus, to personu loku, kas ir tiesīgas saņemt autoratlīdzību, piemēroto likmi, tālāknodošanu, kas pakļauta autoratlīdzības maksai, un šo aprēķinu pamatu. Tajā turpināts: "Šādu tiesību piemērošanai vai nepiemērošanai ir ievērojama ietekme uz konkurences vidi iekšējā tirgū, jo tas, vai pastāv vai nepastāv pienākums maksāt, ņemot vērā tālākpārdošanas tiesības, ir aspekts, kas jāņem vērā katrai personai, kas vēlas pārdot mākslas darbu. Tādēļ šīs tiesības ir faktors, kas papildina konkurences traucējumus, kā arī realizācijas novirzes Kopienā."

9. Līdzīgi desmitajā apsvērumā uzsvērts, ka "šādām atšķirībām attiecībā uz tālākpārdošanas

tiesību pastāvēšanu un to, kā tās piemēro dalībvalstis, ir tieša negatīva ietekme uz mākslas darbu iekšējā tirgus pareizu darbību, kā noteikts Līguma 14. pantā", kamēr vienpadsmitajā apsvērumā teikts, ka "tās atšķirības, kas pastāv tiesību aktu starpā, būtu jānovērš, ja tām ir traucējoša ietekme uz iekšējā tirgus darbību, un būtu jānovērš jebkādu jaunu šāda veida atšķirību rašanās". Līdz ar to saskaņā ar trīspadsmito apsvērumu "tās atšķirības, kas pastāv tiesību aktu starpā, būtu jānovērš, ja tām ir traucējoša ietekme uz iekšējā tirgus darbību, un būtu jānovērš jebkādu jaunu šāda veida atšķirību rašanās", turklāt šādas bažas pēc būtības ir atkārtotas četrpadsmitajā un piecpadsmitajā apsvērumā. Konkrētāk, saskaņā ar divdesmit trešo apsvērumu, lai efektīvi darbotos modernās un mūsdienu mākslas iekšējais tirgus, nepieciešams cik vien iespējams noteikt vienotas likmes.

10. Tomēr trīspadsmitajā apsvērumā norādīts arī, ka "nav vajadzības samazināt vai novērst tādas atšķirības, kas nevar ietekmēt iekšējā tirgus darbību", un piecpadsmitajā apsvērumā norādīts, ka "tomēr ir [nav] jāveic saskaņošana katrā dalībvalstu likumu noteikumā attiecībā uz tālākpārdošanas tiesībām un, lai pēc iespējas lielāku jomu atstātu pašu valstu izlemšanai, pietiek ar to, ka saskaņošana notiek tikai ar tiem valstu noteikumiem, kuriem ir vistiešākā ietekme uz iekšējā tirgus darbību".

11. Līdzīgi, taču konkrētāk, divdesmit septītajā apsvērumā norādīts: "Personas, kas ir tiesīgas saņemt autoratlīdzību, būtu jānosaka, pienācīgi ņemot vērā subsidiaritātes principu. Ar šīs direktīvas palīdzību nav jāveic darbības attiecībā uz dalībvalstu likumiem par tiesību pārņemšanu. Tomēr mākslinieka tiesīgajiem mantiniekiem būtu jāspēj pilnībā izmantot tālākpārdošanas tiesības pēc viņa nāves [..]."

12. No Direktīvas materiāltiesiskajām normām — 1. panta 1. punkts izvirza dalībvalstīm prasību, lai tās "par labu mākslas oriģināldarba autoram paredz tālākpārdošanas tiesības, kas definētas kā tādas neatsavināmas tiesības saņemt autoratlīdzību, no kā nevar atteikties arī iepriekš, kuras pamatā ir pārdošanas cena, kura iegūta no jebkādas darba turpmākas pārdošanas pēc tam, kad autors šo darbu pirmo reizi nodevis tālāk".

13. Piemērojamās likmes ir noteiktas vienveidīgi 4. panta 1. punktā, paredzot nelielus izvēles variantus 4. panta 2. un 3. punktā.

14. Saskaņā ar 6. panta 1. punktu autoratlīdzība ir maksājama "darba autoram un saskaņā ar 8. panta 2. punktu pēc viņa nāves — viņa tiesīgajiem mantiniekiem[6]".

15. Konkrētāk, 8. pantā ir paredzēts:

"1. Tālākpārdošanas tiesību aizsardzības termiņš [ir spēkā autora mūžu un 70 gadus pēc viņa nāves, neatkarīgi no tā, kad darbs ir likumīgi darīts pieejams sabiedrībai[7]].

2. Atkāpjoties no 1. punkta, tām dalībvalstīm, kuras nepiemēro tālākpārdošanas tiesības (13. pantā minētajā spēkā stāšanās dienā), tādu laika posmu, kas beidzas ne vēlāk kā 2010. gada 1. janvārī, netiek pieprasīts piemērot tālākpārdošanas tiesības par labu tiesīgajiem mantiniekiem pēc mākslinieka nāves.

3. Vajadzības gadījumā tādai dalībvalstij, uz kuru attiecas 2. punkts, var būt vēl atvēlēts līdz pat diviem gadiem, lai ļautu uzņēmējiem šajā dalībvalstī pakāpeniski pielāgoties tālākpārdošanas tiesību sistēmai, saglabājot savu ekonomisko dzīvotspēju, līdz tiek pieprasīts piemērot tālākpārdošanas tiesības par labu tiesīgajiem mantiniekiem pēc mākslinieka nāves. [..]"

16. 12. pantā dalībvalstīm izvirzīta prasība īstenot Direktīvu pirms 2006. gada 1. janvāra, un 13. pantā kā datums, kad tā stājas spēkā, precizēts datums, kad tā publicēta *Eiropas Kopienu Oficiālajā Vēstnesī*, proti, 2001. gada 13. oktobris.

Francijas tiesiskais regulējums

17. Tālākpārdošanas tiesības Francijas tiesiskajā regulējumā ir paredzētas kopš 1920. gada[8]. Tomēr attiecīgās tiesību normas tika grozītas 2006. gadā, lai tās padarītu

6 — Šīs tiesību normas politiski daļēji korektais formulējums angļu valodā šķiet liekam domāt, ka mākslinieku, tāpat kā enģeļu, dzimums ir apspriežams.

7 — Skat. Padomes 1993. gada 29. oktobra Direktīvas 93/98/EEK par autortiesību un dažu blakustiesību aizsardzības termiņu saskaņošanu (OV L 290, 9. lpp.) 1. panta 1. punktu, kas tagad aizstāts ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 12. decembra Direktīvas 2006/116/EK par autortiesību un dažu blakustiesību aizsardzības termiņiem (kodificēta versija) (OV L 372, 12. lpp.) 1. panta 1. punktu.

8 — *Loi du 20 mai 1920 frappant d'un droit au profit des artistes les ventes publiques d'objets d'art*, kas atcelts un aizstāts ar *Loi nº 57–298 du 11 mars 1957 sur la propriété littéraire et artistique*.

pilnībā atbilstošas Direktīvas prasībām[9]. *Code de la propriété intellectuelle* (Intelektuālā īpašuma kodekss) L. 122-8. pantā tādējādi tagad ir paredzēts:

"Oriģinālu grafiskās vai plastiskās mākslas darbu autoriem, kas ir Eiropas Kopienas dalībvalsts pilsoņi vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalsts pilsoņi, ir tālākpārdošanas tiesības, kas ir neatsavināmas tiesības gūt ienākumus no ikvienas darba tālākas pārdošanas pēc tā pirmās nodošanas, ko veicis autors vai viņa tiesīgie mantinieki [..]."

18. L. 123–7. pantā tālāk ir precizēts:

"Pēc autora nāves L. 122-8. pantā minētās tālākpārdošanas tiesības ir viņa mantiniekiem [..], izslēdzot visus testamentāros mantiniekus un tiesību pārņēmējus uz attiecīgā kalendārā gada laiku un vēl nākamos 70 gadus[10]."

19. Šo labuma guvēju no tālākpārdošanas tiesībām pēc autora nāves es dēvēšu par "apstrīdēto noteikumu".

20. Mantinieku mantošanas kārtība ir regulēta Francijas Civilkodeksa 734. un nākamajos pantos un ietver četras vienu otrai sekojošas kategorijas. Katrā no kategorijām prioritāte ir atkarīga no radniecības pakāpes. Līdzmantinieki pēc sestās pakāpes nemanto[11].

21. Civilkodeksa 912. un nākamajos pantos nelaiķa mantojuma masa tiek sadalīta daļā, kas atbilstoši likumam ir rezervēta noteiktiem mantiniekiem, un daļā, ko var ar testamentu sadalīt testamentārajiem mantiniekiem. Principā visu mantojuma masu ar testamentu var sadalīt vienīgi tad, ja nelaiķi nav pārdzīvojuši lejupējie pēcnācēji vai laulātais no pastāvošas laulības (vai, pirms 2007. gada, tiešie pēcnācēji). Tādējādi apstrīdētais noteikums ir izņēmums šim vispārējam principam.

9 — *Loi nº 2006–961 du 1er août 2006 relative au droit d'auteur et aux droits voisins dans la société de l'information.*

10 — Šī norma ir palikusi nemainīga kopš brīža, kad 1997. gadā piemērojamā laika perioda ilgums tika pagarināts no 50 līdz 70 gadiem. Termins "tiesību pārņēmēji" šeit tulkots no franču "*ayants cause*", kam, kā var pieņemt, ir nozīme, kas atšķiras no "*ayants droit*", proti, termina, kas Direktīvā izmantots attiecībā uz "tiesīgajiem mantiniekiem", lai gan franču valodā abi termini bieži tiek izmantoti savstarpēji aizstājošā veidā.

11 — Saskaņā ar Civilkodeksa 724. pantu, neesot mantiniekiem un testamentārajiem mantiniekiem, mantojuma masu manto valsts.

Spānijas tiesiskais regulējums

22. Tālākpārdošanas tiesības Spānijas tiesiskajā regulējumā tika ieviestas 1987. gadā[12], un tās tika padarītas atbilstošas Direktīvas normām ar Likumu 3/2008[13]. Spānijas tiesiskais regulējums, salīdzinājumā ar Francijas tiesisko regulējumu, no darba autora tiesīgajiem mantiniekiem neizslēdz nevienu personu kategoriju, bet vienkārši kopš 1996. gada precizē, ka tiesības tiek nodotas vienīgi ar mantošanu *mortis causa*.

Fakti, procedūra un uzdotie jautājumi

23. 1983. gadā Salvadors Dalī izveidoja *Fundació Gala-Salvador Dalí*[14] (turpmāk tekstā — "Fonds"), lai "Spānijā un ikvienā citā valstī veicinātu, sekmētu, izplatītu, godinātu, atbalstītu un aizsargātu gleznotāja mākslinieciskо darbu, kultūras un intelektuālo mantojumu, viņa jebkāda veida īpašumu un tiesības; viņa dzīves pieredzi, viņa domas, projektus un idejas un mākslinieciskos, intelektuālos un kultūras darbus; viņa piemiņu un vispārējo viņa ģēnija ieguldījuma mākslā, kultūrā un modernajā domā atzīšanu"[15].

24. Dalī, 1989. gadā mirstot, bija atraitnis un neatstāja nedz bērnus, nedz pēcnācējus, taču savā testamentā norādīja Spānijas valsti kā "vispārēju un beznosacījuma mantinieku visam viņa īpašumam, tiesībām un mākslinieciskajiem darbiem, dedzīgi to aicinot saglabāt, izplatīt un aizsargāt viņa mākslas darbus". Valsts pieņēma šo mantojumu, dodot attiecīgo tiesību administrēšanas un izmantošanas pienākumu Kultūras ministrijai, kas to nodeva Fondam.

25. 1997. gadā Fonds deva Spānijas kolektīvās pārvaldības sabiedrībai *Visual Entidad de Gestión de Artistas Plásticos* (turpmāk tekstā — "*VEGAP*"), kuras loceklis tas bija, ekskluzīvas tiesības izmantot tā tiesības un iekasēt maksājumus, kas tam pienācās attiecībā uz Dalī darbiem visā pasaulē. *VEGAP*,

12 — *Ley 22/1987, de 11 de noviembre, de Propiedad Intelectual, Article 24*, kā tas pārstrādāts ar *Real Decreto Legislativo 1/1996, de 12 de abril, por el que se apruebe el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia*.

13 — *Ley 3/2008, de 23 de diciembre, relativa al derecho de participación en beneficio del autor de una obra de arte original*, 2. panta 1. punkts un 6. pants.

14 — Gala [*Gala*] ir vārds, ar kuru pazīstama viņa sieva Jeļena Dmitrijevna Djakonova [*Elena Dmitrievna Diakonova*]. Viņa mira 1982. gadā.

15 — Skat. http://www.salvador-dali.org/fundacio/es_historia.html.

kam ir savstarpējas pārstāvības līgums ar tās Francijas māsas sabiedrību *Auteurs dans les Arts Graphiques et Plastiques* (turpmāk tekstā — "*ADAGP*"), lūdza *ADAGP* pārvaldīt tās tiesības uz Dalī darbiem Francijā, sākot ar 1997. gada 17. oktobri.

26. Kopš tā laika *ADAGP* Fonda vārdā ir pārvaldījusi un maksājusi *VEGAP* visas summas, kas bija maksājamas attiecībā uz mākslinieka darbu izmantošanu Francijā — izņemot tālākpārdošanas tiesības, kuras, vismaz sākotnēji, tika pārvaldītas par labu un maksātas Dalī līdzmantiniekiem.

27. 2005. gada 28. decembrī Fonds un *VEGAP* cēla prasību pret *ADAGP* Parīzes *Tribunal de Grande Instance*. Tie apgalvo, ka gan saskaņā ar Francijas, gan Spānijas kolīziju tiesībām mantošanas tiesības uz Dalī kustamo īpašumu regulē Spānijas kolīziju tiesības, jo viņa nāves brīdī viņš bija Spānijas pilsonis ar domicilu Spānijā. Tādēļ Fonds ir vienīgais labuma guvējs no visām tiesībām, kas attiecas uz Dalī darbiem, konkrētāk, tālākpārdošanas tiesībām attiecībā uz publisku pārdošanu. Tas lūdz izdot rīkojumu, lai *ADAGP* tiktu uzdots tam caur *VEGAP* samaksāt visas autoratlīdzības, kas iekasētas par Dalī darbu pārdošanu kopš 1997. gada 17. oktobra.

28. Kā šķiet izrietam no valsts lietas materiāliem, *ADAGP* nav izmaksājusi šādas autoratlīdzības kopš prasības celšanas brīža, un ir gatava tās izmaksāt ikvienam lietas dalībniekam vai dalībniekiem, ko *Tribunal de Grande Instance* atzītu par pienācīgi tiesīgu. Autoratlīdzības, kas jau ir izmaksātas sešiem līdzmantiniekiem, ko tā uzskatīja par tiesīgiem atbilstoši Francijas tiesībām, norāda *ADAGP*, ja tas nepieciešams, ir jāatgūst no šiem mantiniekiem. Tādēļ tā ir pievienojusi mantiniekus kā trešās personas, lai gan neviens no tiem nav ieradies.

29. *Tribunal de Grande Instance* norāda, ka Francija ir saglabājusi tālākpārdošanas tiesības par labu vienīgi mantiniekiem saskaņā ar likumu, kamēr Direktīvā noteikts, ka tās ir maksājamas mirušā mākslinieka "tiesīgajiem mantiniekiem". Tā nav pārliecināta par

to, vai Direktīva to pieļauj vai nu principā vai saskaņā ar 8. pantā paredzētajām atkāpēm.

Vērtējums

30. Tāpēc tā uzdeva Tiesai šādus jautājumus prejudiciāla nolēmuma sniegšanai:

32. Iesniedzēja būtībā vēlas zināt, vai Direktīva, ir īpaši ievērojot 6. panta 1. punktu un 8. panta 2. un 3. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka Francija var saglabāt tālākpārdošanas tiesības, kuru izmantošana pēc autora nāves ir ierobežota, attiecinot tās vienīgi uz viņa likumiskajiem mantiniekiem, izslēdzot testamentāros mantiniekus vai tiesību pārņēmējus.

"Vai pēc 2001. gada 27. septembra direktīvas spēkā stāšanās Francija joprojām var paredzēt, ka tālākpārdošanas tiesības ir tikai mantiniekiem, izslēdzot testamentāros mantiniekus vai tiesību pārņēmējus?

33. Tomēr es domāju, ka pirms šo jautājumu risināšanas būtu noderīgi apsvērt noteiktus aspektus, kas varētu iespaidot to, vai Direktīva ir piemērojama pamata tiesvedības apstākļiem, un, kā norādījusi Spānijas valdība, pat to jautājumu pieņemamību, kas uzdoti prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.

Vai saskaņā ar 2001. gada 27. septembra direktīvas 8. panta 2. un 3. punktā iekļautajiem pārejas noteikumiem Francija var paredzēt atkāpes ietverošu pagaidu regulējumu?"

31. Rakstveida apsvērumus ir iesnieguši Fonds un *VEGAP*, Francijas, Itālijas un Spānijas valdības un Komisija. Tiesas sēdē mutvārdu apsvērumus iesniedza Fonds, Francijas un Spānijas valdības un Komisija.

34. Pirmkārt, es atgādināšu, ka pamata tiesvedība notiek starp privātpersonām un neiesaista Franciju kā dalībvalsti, kurai adresēta Direktīva. Otrkārt, šī tiesvedība vismaz daļēji attiecas uz summām, kas var būt iekasētas, no vienas puses, pirms Direktīva tika pieņemta un, no otras puses, pēc tās pieņemšanas, taču pirms bija beidzies termiņš tās transponēšanai. Treškārt, pamata tiesvedībā prasītāji

atsaucas nevis uz kādu neatbilstību starp Francijas tiesībām un Direktīvu, bet gan uz to, ka, lai noteiktu, kas ir labuma guvēji no tālākpārdošanas tiesībām, piemērojami ir Spānijas, nevis Francijas tiesību akti.

"*Horizontālā tieša iedarbība*"

35. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru direktīva pati par sevi nevar radīt pienākumus privātpersonām un tādējādi uz to nevar atsaukties attiecībā pret privātpersonām, līdz ar to pat direktīvas norma, kura ir skaidra, precīza un bez nosacījumiem un kuras mērķis ir privātpersonām piešķirt tiesības vai noteikt pienākumus, nav pati par sevi piemērojama prāvā starp privātpersonām[16]. Tā kā pamata tiesvedība izskatāmajā lietā patiešām ir strīds starp privātpersonām, šķiet, ka šis noteikums izslēdz atsaukšanos uz jebkādu iespējamu Francijas tiesību aktu neatbilstību Direktīvai.

36. Tomēr no rīkojuma par prejudiciālā jautājuma uzdošanu un Tiesai pārsūtītajiem valsts lietas materiāliem šķiet skaidrs, ka Fonds un *VEGAP* pamata tiesvedībā nemēģina atsaukties uz Direktīvu, vēršoties pret *ADAGP* vai Dalī mantiniekiem. Drīzāk šķiet, ka *Tribunal de Grande Instance* ir šo jautājumu izvirzījusi pēc pašas iniciatīvas un Fonds un *VEGAP* vienīgi šai tiesai par šādi izvirzīto jautājumu iesniegtajos apsvērumos ir apgalvojuši, ka apstrīdētais noteikums neatbilst direktīvai.

37. Šajos apstākļos man liekas, ka attiecīgajai judikatūrai nav nozīmes. Lai gan Tiesa vispārīgā veidā ir norādījusi, ka direktīvas norma nevar būt piemērojama tiesvedībā starp privātpersonām, pamats šim norādījumam ir tas, ka viena privātpersona nevar atsaukties uz direktīvas normām, lai atsauktos uz tiesībām iepretī vai radītu pienākumu citai šādai privātpersonai. Šis apsvērums nav piemērojams gadījumos, kad jautājumu pēc savas iniciatīvas izvirza valsts tiesa.

38. Šajā sakarā Tiesa ir pastāvīgi lēmusi, ka, ja nav Kopienu tiesību (tagad — Eiropas Savienības tiesības, turpmāk tekstā — "Savienības tiesības") attiecīgajā jautājumā, katras dalībvalsts tiesību sistēmā ir jānosaka kompetentās

16 — Skat., visnesenāk, 2009. gada 17. jūlija spriedumu lietā C-12/08 *Mono Car Styling* (Krājums, I-6653. lpp., 59. punkts).

tiesas un procesuālie noteikumi pārsūdzēšanai tiesā, kam jānodrošina to tiesību aizsardzība, kuras attiecīgajām personām piešķir Savienības tiesības, un, pirmkārt, šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas attiecas uz līdzīgām vietējā rakstura prasībām (līdzvērtības princips), un, otrkārt, tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu to tiesību īstenošanu, kas izriet no Savienības tiesību sistēmas (efektivitātes princips). Tādējādi Savienības tiesības izslēdz valsts tiesību normu, kas liedzot valsts tiesai pēc pašas iniciatīvas novērtēt valsts tiesību akta atbilstību Savienības tiesību normai, neievēro nevienu no šiem principiem. Tomēr tas neizvirza valsts tiesai prasību izvirzīt šādu jautājumu pēc pašas iniciatīvas, ja neviens no šiem principiem nav apskatāms[17].

39. Acīmredzot, Savienības tiesības nevar liegt valsts tiesai pēc pašas iniciatīvas (kā to izdarījusi iesniedzējtiesa) izvirzīt jautājumu par valsts tiesību akta atbilstību Eiropas direktīvai. Gluži pretēji, valsts tiesas pienākums cik vien iespējams interpretēt valsts tiesības attiecīgās direktīvas teksta un mērķa kontekstā, lai sasniegtu tajā paredzēto rezultātu[18], noteikti ir pamudinājums tām šādus jautājumus izvirzīt.

40. Izskatāmajā lietā tieši atbilstoši Francijas tiesībām ir jānosaka, vai *Tribunal de Grande Instance* ir kompetence lūgt prejudiciālu nolēmumu par apstrīdētā noteikuma atbilstību Direktīvai un īstenot šādu nolēmumu. Šajā sakarā, ja noteikums izrādītos Direktīvai neatbilstošs, tas, prezumējams, būtu nepiemērojams, jo tā tieši izteiktos noteikumus šķiet grūti interpretēt tādējādi, lai tie ietvertu testamentāros mantiniekus, un pienākums interpretēt valsts tiesības atbilstoši Savienības tiesībām nevar kalpot pamatam, lai interpretētu valsts tiesības *contra legem*[19].

41. Tomēr nav apgalvots, ka *Tribunal de Grande Instance* nav kompetenta lūgt sniegt prejudiciālu nolēmumu vai veikt jebkādus

17 — Šis labi zināmais judikatūras virziens, par kuru es sniegšu kopsavilkumu, sākās ar 1995. gada 14. decembra spriedumiem lietā C-312/93 *Peterbroeck* (*Recueil*, I-4599. lpp.) un apvienotajās lietās C-430/93 un C-431/93 *Van Schijndel and van Veen* (*Recueil*, I-4705. lpp.), bet visnesenāk ir izklāstīts 2007. gada 7. jūnija spriedumā apvienotajās lietās no C-222/05 līdz C-225/05 *Van der Weerd* u.c. (Krājums, I-4233. lpp., 28.–42. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta Pojareša Maduru [*Poiares Maduro*] [2007. gada 3. janvāra] secinājumus pēdējā minētajā lietā, 13.–41. punkts.

18 — Skat., visnesenāk, iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mono Car Styling*, 60. un nākamie punkti.

19 — Skat. iepriekš 16. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Mono Car Styling*, 61. punkts un tajā minētā judikatūra.

nepieciešamus pasākumus, lai šādu nolēmumu īstenotu. Tādēļ es turpināšu, uzskatot, ka tā ir kompetenta un var atbilstoši īstenot Tiesas nolēmumu.

44. Lai gan periodā, kas paredzēts direktīvu transponēšanai, dalībvalstīm ir jāatturas no tādu pasākumu veikšanas, kas var nozīmīgi kavēt izvirzītā rezultāta sasniegšanu, tām nav pienākuma pielāgot savus tiesību aktus pirms šī perioda beigām. Izskatāmajā lietā apstrīdētais noteikums nekādi netika grozīts transponēšanai paredzētā perioda laikā.

Direktīvas piemērojamība ratione temporis

42. *ADAGP* kopš 1997. gada 17. oktobra ir pārvaldījusi tālākpārdošanas autoratlīdzības par Dalī darbu pārdošanu. Direktīva stājās spēkā 2001. gada 13. oktobrī, un dalībvalstīm līdz 2006. gada 1. janvārim tā bija jāīsteno ar pasākumiem, kas nepieciešami, lai panāktu atbilstību (ar noteiktām iespējamām atkāpēm un laiku atbilstoši 8. panta 2. un 3. punktam attiecīgi līdz 2010. gada 1. janvārim vai 2012. gada 1. janvārim, kas ir apskatītas valsts tiesas otrajā jautājumā).

45. Kas attiecas uz atbilstīgas interpretācijas pienākumu, valsts tiesām ir pienākums (cik vien iespējams) valsts tiesību aktus interpretēt atbilstoši direktīvai vienīgi pēc tam, kad beidzies tās transponēšanai paredzētais periods[20]. Periodā līdz tam tām vienīgi ir jāatturas (atkal, cik vien iespējams) no tādas interpretācijas, kas varētu nozīmīgi kavēt direktīvas izvirzītā mērķa sasniegšanu nākotnē pēc tam, kad beidzies tās transponēšanai paredzētais periods[21].

43. Tāpēc ir nozīme Direktīvas interpretācijai attiecībā uz laika periodu, kas sākās 2006. gada 1. janvārī. Tomēr tai nevar būt tiešas nozīmes attiecībā uz laika periodu pirms 2001. gada 13. oktobra vai arī attiecībā uz periodu laikā starp šiem diviem datumiem.

46. Tomēr, kā es esmu minējusi, apstrīdētā noteikuma formulējumu, kāds tas ir, šķiet

20 — Skat. 1997. gada 18. decembra spriedumu lietā C-129/96 *Inter-Environnement Wallonie* (*Recueil*, I-7411. lpp., it īpaši 43.–45. punkts), 2006. gada 4. jūlija spriedumu lietā C-212/04 *Adeneler* u.c. (Krājums, I-6057. lpp., 114. un 115. punkts).

21 — Skat. iepriekš 20. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Adeneler* u.c., 3. punkts; 2009. gada 23. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās C-261/07 un C-299/07 *VTB-VAB* un *Galatea* (Krājums, I-2949. lpp., 39. punkts).

grūti interpretēt jebkādā citā veidā. Ja tas tā ir, Tiesas judikatūrā izvirzītā prasība "cik vien iespējams", šķiet, izslēdz jebkādu konsekventas interpretācijas pienākumu šajā lietā. Līdz ar to apstrīdētā noteikuma neatbilstības Direktīvai gadījumā vienīgais saskatāmais risinājums būtu nepiemērot noteikumu[22] un pienākums šādi rīkoties varēja rasties vienīgi attiecībā uz laika periodu pēc transponēšanai paredzētā termiņa beigām. Ja apstrīdētais noteikums netiktu piemērots attiecībā uz šo periodu, acīmredzami rastos nākamais jautājums attiecībā uz to, vai tas vēl arvien varētu būt piemērojams attiecībā uz agrākajiem laika periodiem, taču tas būtu jautājums, kas pilnībā ir jārisina atbilstoši Francijas, nevis Savienības tiesībām.

Piemērojamās tiesības

47. Fonda un *VEGAP* galvenais arguments gan pamata tiesvedībā, gan Tiesā un Spānijas valdības — Tiesā, ir, ka Salvadora Dalī "tiesīgie mantinieki" pēc viņa nāves ir jānosaka saskaņā ar Spānijas un nevis Francijas tiesībām, jo tieši Spānijas tiesības regulē mantojuma tiesības uz viņa kustamo īpašumu. Līdz ar to tie norāda, ka nerodas jautājums par apstrīdētā noteikuma atbilstību Direktīvai. Spānijas valdība piebilst, ka tādēļ jautājumi ir nepieņemami, jo tie nav nepieciešami, lai atrisinātu strīdu pamata tiesvedībā.

48. Lai gan ir tiesa, ka Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu, ja acīmredzami ir skaidrs, ka prasītajai tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamata prāvas faktisko situāciju vai priekšmetu[23], es nedomāju, ka ir iespējams pie šāda secinājuma nonākt izskatāmajā lietā. Tas prasītu Tiesai taisīt nolēmumu par valsts tiesisko regulējumu — tas, kuras tiesības ir piemērojamas mirušās personas mantojuma mantošanai, vēl nekādi nav regulēts Savienības tiesībās[24] —, kas pārsniedz tās kompetenci.

22 — Skat., visnesenāk, 2009. gada 27. oktobra spriedumu lietā C-115/08 *ČEZ* (Krājums, I-10265. lpp. 140. punkts).

23 — Skat., visnesenāk, 2009. gada 1. oktobra spriedumu lietā C-505/07 *Compañía Española de Comercialización de Aceite* u.c. (Krājums, I-8963. lpp., 26. punkts).

24 — Hāgas Starptautisko privāttiesību konferencē ir sagatavota Konvencija par mirušas personas īpašuma mantošanai piemērojamām tiesībām, kura noslēgta 1989. gada 1. augustā, taču no Eiropas Savienības dalībvalstīm to ir parakstījušas vienīgi Luksemburga un Nīderlande, bet ratificējusi vienīgi Nīderlande. Mēnesi pirms tiesas sēdes izskatāmajā lietā Komisija publicēja priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, lēmumu un autentisku aktu atzīšanu un izpildi mantošanas jomā un par Eiropas mantojuma apliecības izveidi (COM(2009) 154, galīgā redakcija, 14.10.2009.) — bet nav nepieciešamības norādīt, ka līdz šī priekšlikuma kļūšanai par tiesību aktu vēl ir gaidāms ilgs laiks. Hāgas konvencijas 3. un nākamie panti un Komisijas priekšlikuma 16. un nākamie panti, ja tie būtu piemērojami, nozīmētu, ka mantojuma tiesības uz Salvadora Dalī mantojuma masu tiktu regulētas ar Spānijas tiesībām.

49. Tomēr tādā gadījumā kā pamata tiesvedībā apskatāmais man šķiet, ka valsts tiesai ir jāzina, no vienas puses, vai tālākpārdošanas tiesību pēc autora nāves labuma guvēju noteikšana ir jāregulē ar tiesībām, saskaņā ar kurām autoratlīdzība tiek pārvaldīta, vai arī tiesībām, kas regulē mākslinieka mantojuma masas mantošanu. Vienīgi pēdējā minētajā gadījumā tai ir jāizlemj, kuras tiesības regulē šo mantošanu, un tas ir jautājums, kas ir ārpus Tiesas kompetences. No otras puses, Tiesa var norādīt, vai Direktīva sniedz jebkādas vadlīnijas attiecībā uz sākotnējo jautājumu.

50. Termins autora "tiesīgie mantinieki" Direktīvā nav definēts. Netieši, bet tomēr mazāk skaidri preambulas divdesmit septītajā apsvērumā ir paredzēts, ka tas tiek definēts valsts tiesībās, un it īpaši izdarot atsauci uz dalībvalstu tiesību aktiem par mantošanas tiesībām. Kā izriet no tiesību akta sagatavošanas vēstures, tāda arī bija Komisijas un Padomes iecere likumdošanas procesā[25]. Un, lai gan Parlaments ierosināja grozījumus normas projektam, tas tika pārliecināts, ka subsidiaritātes princips prasīja, lai labuma guvēju pēc autora nāves noteiktu atbilstoši valsts tiesībām un nenotiktu iejaukšanās mantojuma tiesiskajā regulējumā[26]. Es piebilstu, ka, ja būtu bijusi jebkāda iecere harmonizēt kolīziju tiesības mantojumu tiesību jomā, Direktīva nebūtu tikusi balstīta, kā tas ir noticis, vienkārši uz EKL 95. pantu[27], bet tajā būtu bijis jāietver norāde, kā tas bija 24. zemsvītras piezīmē norādītajā priekšlikumā, uz EKL 61. un 67. pantu[28].

51. Līdz ar to, rodoties strīdam par tālākpārdošanas tiesību labuma guvēju vai guvējiem pēc darba autora nāves, tās dalībvalsts tiesā, kurā tika iekasēta attiecīgā autoratlīdzība, šai tiesai ir jāpiemēro noteikumi, kas saskaņā ar valsts tiesībām atrisina šo jautājumu. Nepastāvot specifiskākai tiesību normai, tas nozīmēs tā valsts tiesiskā regulējuma materiālo tiesību normas, uz kurām norāda tās kolīziju tiesību normas kā tādas, kas regulē mantošanu.

52. Tomēr apstāklis, ka Direktīva acīmredzami nav paredzēta, lai iejauktos valsts tiesībās, un neparedz, ka labuma guvēju pēc

25 — Skat. it īpaši Padomes 2000. gada 5. jūnija pamatojumu tās 2000. gada 22. maija kopējai nostājai (7484/00 ADD 1), 23. punkts, un Komisijas 2001. gada 24. janvāra atzinumu par Eiropas Parlamenta grozījumiem Padomes kopējai nostājai (COM(2001) 47, galīgā redakcija), 3.1.2. punkta b) apakšpunkts.

26 — Skat. Parlamenta 1997. gada 3. februāra pirmā lasījuma ziņojumu (dokuments A4-0030/97), paskaidrojošā paziņojuma IV.A.2. punkts, un tā 2000. gada 29. novembra otrā lasījuma ziņojumu (dokuments A5-0370/2000), paskaidrojošā paziņojuma III nodaļas astotā daļa.

27 — Skat. — tagad — LESD 114. pantu.

28 — Skat. — tagad — LESD 67. pantu.

autora nāves nosaka vienīgi atbilstoši tiesībām, kas regulē viņa vai viņas mantojuma masas mantošanu, manuprāt, nozīmē, ka dalībvalstij nav liegts pieņemt specifiskāku tiesību normu tādas materiālo tiesību normas formā, kas pilnībā vai daļēji ir pārāka par kolīziju tiesībām, kuras citādi norādītu uz šīm tiesībām.

Pirmais jautājums

53. Turklāt šķiet, ka šāds secinājums visvairāk atbilst Bernes konvencijas 14.b pantam, saskaņā ar kuru pēc autora nāves daļa līdzdalības [tālākpārdošanas] tiesību rodas "saskaņā ar katras valsts likumdošanas aktiem pilnvarotām personām vai institūcijām", un šķiet, ka šis formulējums ir plašāks nekā norāde uz mantošanas tiesībām, lai kā tās nedēvētu.

54. Tāpēc tieši *Tribunal de Grande Instance* ir jāizlemj, vai apstrīdētais noteikums ir šāds pāri stāvošs noteikums, un ja ne — kuru mantošanas tiesisko regulējumu norāda piemērojamās kolīziju tiesību normas.

55. Pieņemot, ka šīs analīzes rezultātā pamata tiesvedībā ir piemērojams apstrīdētais noteikums, ir jārisina jautājums par tā atbilstību Direktīvai.

56. Vai Direktīva pieļauj, ka dalībvalsts savā valsts tiesiskajā regulējumā ierobežo mākslinieka "tiesīgo mantinieku" kategoriju tādā veidā, kā tas izdarīts apstrīdētajā noteikumā?

57. Man šķiet, ka atbildei ir jābūt apstiprinošai, līdzīgu iemeslu dēļ kā tie, kurus es apskatīju iepriekš, apspriežot dalībvalstīm paredzēto brīvību, nosakot piemērojamās tiesības.

58. Direktīvā mākslinieka "tiesīgie mantinieki" pēc viņa vai viņas nāves nav definēti. Tādējādi šī definīcija paliek valsts tiesiskā regulējuma ziņā un līdz ar to, konkrētāk, (lai gan ne obligāti vienīgi) mantošanas tiesību

ziņā. Valstu tiesību sistēmu atšķirības, kas nevarētu ietekmēt iekšējā tirgus darbību, var tikt atstātas neskartas[29]. Tādējādi nepastāv vienota "tiesīgo mantinieku" kategorija un dalībvalstis ir tiesīgas pieņemt vai saglabāt jebkādu definīcija, kas nevarētu šādi ietekmēt iekšējo tirgu.

59. Galvenās rūpes, kā ir redzams no Direktīvas preambulas devītā apsvēruma[30], bija novērst situāciju, kurā mākslas darbu pārdošana koncentrētos dalībvalstī, kurā tālākpārdošanas tiesības vai nu nebūtu piemērojamas, vai būtu mazākas, apgrūtinot izsoļu namus vai citus dīlerus dalībvalstīs, kuras mēģināja nodrošināt, lai mākslinieks (un viņa vai viņas jebkāda veida mantinieki) saņemtu daļu no peļņas, ko rada mākslas darbu pieaugošā vērtība.

60. Šāda situācija pastāvēja pirms Direktīvas pieņemšanas, un to izraisīja pārdevēju nevēlēšanās atteikties no daļas cenas, kas saņemta par mākslas darbu. Es piekristu Komisijai, ka pēc Direktīvas pieņemšanas iespēja, ka pārdevēji būtu pamudināti izvēlēties dalībvalsti, kurā tie pārdod [mākslas darbus], atkarībā no tā, kuras personas ir tiesīgas saņemt autoratlīdzības — apstāklis, kas neiespaido maksājamo summu un kas var arī nebūt zināms pārdevējam, — ir neliela un nevar sagaidīt, ka tā ietekmēs iekšējā tirgus darbību. Šajā sakarā mani nepārliecina — un pat mulsina — Spānijas valdības apgalvojums tiesas sēdē, ka pārdošanas darījumi varētu pievilināt tās dalībvalstis, kurās nebūtu *neviena* mākslinieka "tiesīgā mantinieka". Pat ja konkrētajā valsts tiesību sistēmā nav ietverta cita specifiska norma, manuprāt, mirušā mākslinieka mantojuma masa vienmēr nonāks kāda mantojumā, pat ja tā būtu tikai valsts kā *ultimus haeres*.

61. Tāpat es noraidītu Fonda, *VEGAP* un Spānijas valdības izvirzīto argumentu, ka mākslinieka "tiesīgo mantinieku" jēdzienam ir jāietver visi tiesīgie mantinieki atbilstoši piemērojamajām mantojuma tiesībām un tos

29 — Preambulas trīspadsmitais apsvērums.

30 — Skat. 8. punktu iepriekš.

nevar nošķirt dažādās kategorijās, no kurām dažas ir tiesīgie mantinieki, bet citas nē.

62. Ja apstrīdētais noteikums ir noteikums, kam ir piemērošanas prioritāte salīdzinājumā ar kolīziju tiesībām, kas attiecas uz mantošanu, nav iemesla, kādēļ tas nevarētu izslēgt dažus no tiem, kas varētu būt tiesīgie mantinieki saskaņā ar mantojuma tiesībām. Katrā ziņā šāda izslēgšana nevar nelabvēlīgi ietekmēt vienoto tirgu.

63. Tāpat nav nekāda iemesla izvēlēties atšķirīgu pieeju, ja apstrīdētais noteikums pats ir mantojuma tiesību materiālo tiesību norma. Indivīda brīvība novēlēt savu mantojumu pēc nāves var atšķirties dažādās tiesību sistēmās, un dažādi noteikumi vai mehānismi var ierobežot iespēju veikt novēlējumus ārpus, piemēram, likumisko mantinieku loka vai ārpus pēcnācējiem un/vai pārdzīvojušā laulātā. Apstrīdētajā noteikumā paredzētā nošķiršana, manuprāt, ietilpst šajā jomā un tādējādi ir viena no likumīgi iespējamo izvēļu loka atbilstoši valsts mantojuma tiesībām, uz kurām norādīts Direktīvā, lai izlemtu, kas gūst labumu no tālākpārdošanas tiesībām pēc mākslinieka nāves.

64. Tiesas sēdē notika zināma diskusija par to, vai, lai arī Direktīva atstāj "tiesīgo mantinieku" definīciju valsts tiesiskā regulējuma ziņā, dalībvalstīm tomēr nav kāda pienākuma ievērot vienai otras noteikumus par mantošanu lojālas sadarbības vai, iespējams, "dalībvalstu pieklājības" garā, nosakot šo definīciju. Es tomēr domāju, ka šāda pieeja nonāktu bīstami tuvu mantošanas vai kolīziju tiesību noteikumu "harmonizācijai pa aizmugures durvīm", kas pārsniedz Direktīvas piemērošanas jomu — kā no tās juridiskā pamata, tā skaidri izteiktās likumdošanas ieceres viedokļa.

65. Kā ir skaidrs no abiem, Direktīvas loma ir vienīgi novērst izkropļojumus konkurences videi iekšējā tirgū. Savstarpēja atzīšana, kas šajā gadījumā nozīmē, ka dalībvalsts, kurā iekasē autoratlīdzību, atzīst tās dalībvalsts definīciju miruša mākslinieka "tiesīgajiem mantiniekiem", kuras mantošanas tiesiskais regulējums ir piemērojams šī mākslinieka mantojuma masai, ir uzteicams princips. Tomēr es neuzskatu, ka tas ietilpst šīs konkrētās direktīvas jomā. Direktīvas uzmanības

centrā ir mērķis nodrošināt, ka šīs tālākpārdošanas tiesības tiek iekasētas visā Savienībā. Tās uzmanības centrā nav mērķis nodrošināt, ka no šo tiesību labuma guvēji ir tieši tie, kas ir tiesīgie mantinieki atbilstoši konkrētam mantojuma tiesiskajam regulējumam.

66. Apstrīdētajā noteikumā ietvertā izvēle ir politiska izvēle un kā tāda tā vienmēr ir apspriežama[31]. Manuprāt, tomēr tā ir izvēle, kas pilnībā ietilpst dalībvalstīm pieejamo izvēļu lokā, turklāt tāda, kas nevarētu ietekmēt iekšējā tirgus darbību. Tādēļ Direktīva to neizslēdz.

Otrais jautājums

67. Ja Tiesa piekrīt manis ierosinātajai atbildei uz pirmo jautājumu, uz otro jautājumu — vai apstrīdēto noteikumu var saglabāt saskaņā ar izvēles un pārejas laika atkāpēm, kas paredzētas Direktīvas 8. panta 2. un 3. punktā — atbildi sniegt nav nepieciešams. Ciktāl tas tomēr varētu būt nepieciešams, tiktāl atbilde var būt ļoti īsa.

68. Atkāpes, kas paredzētas Direktīvas 8. pantā, skatot to kopsakarā ar tās 13. pantu, ir tieši izteiktā veidā padarītas pieejamas dalībvalstīm, kas tālākpārdošanas tiesības nepiemēroja 2001. gada 13. oktobrī.

69. Francija tālākpārdošanas tiesības šajā datumā piemēroja un tādēļ nevar izmantot šīs atkāpes.

70. Katrā ziņā šīs atkāpes vienīgi pieļauj, ka dalībvalstis *nepiemēro* tālākpārdošanas tiesības par labu mākslinieka tiesīgajiem mantiniekiem, tās neattiecas uz jautājumu par to piemērošanu vienīgi attiecībā uz ierobežotu labuma guvēju grupu.

31 — Piemēram, varētu apsvērt, kādēļ šādam noteikumam būtu jābūt piemērojamam vienīgi tālākpārdošanas tiesībām un nevis, piemēram, literāro darbu autortiesībām (iespējams, atbilde varētu būt saistīta ar apstākli, ka tālākpārdošanas tiesības salīdzinājumā ar autortiesībām nav cesijai pakļautas un nav atsavināmas). Izskatāmajā lietā strīdi varētu būt īpaši karsti, ja Salvadoru Dalī nebūtu pārdzīvojuši sestās pakāpes vai tuvāki mantinieki, tā ka tālākpārdošanas tiesības būtu iekasējusi Francijas valsts, kaut arī Dalī bija tieši iecerējis, ka tās pāriet Spānijas valstij.

Secinājumi

71. Ņemot vērā iepriekš iztirzātos apsvērumus, es ierosinu Tiesai uz *Tribunal de Grande Instance* (Parīze) izvirzītajiem jautājumiem sniegt šādu atbildi:

"Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2001/84/EK par tālākpārdošanas tiesībām par labu mākslas oriģināldarba autoram neizslēdz valsts tiesību noteikumu, saskaņā ar kuru pēc autora nāves tālākpārdošanas tiesības ir tikai likumiskajiem mantiniekiem, izslēdzot testamentāros mantiniekus vai tiesību pārņēmējus."